

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกัน
การตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

A Model Integrating Buddhist Teachings and Resilience Quotient to Prevent
Victimization by Pseudo-science in Thai Society

สุดใจ ภูงกลี*, วิญญู กิณะเสน*

Sudjai Phookonglee* Winyu Kinasen*

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย*

Email: wksrc7@gmail.com

Received November 21, 2023 Revise August 31, 2024 Accepted December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือประชาชนทั่วไป และผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน สันทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่ม ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ภาพรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบมี 4 องค์ประกอบ เรียกชื่อว่า FSS Model คือ 1) การสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (FTC) 2) การสร้างความเข้มแข็งของจิตใจด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ (SCC) และ 3) การสร้างความมั่นคงของจิตใจด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ (SUC)

คำสำคัญ: 1. ภูมิคุ้มกันทางจิต 2. พุทธบูรณาการ 3. ดิรัจฉานวิชา

Abstract

The aims of this research were set out as follows. Firstly, it aimed to assess the level of victimization experienced by individuals influenced by pseudo-scientific beliefs in Nakhon Pathom province. It also sought to examine the public's interest in using educational monasteries as a learning center to safeguard themselves from victimization associated with their pseudo-scientific beliefs. Secondly, the study aimed to create a model rooted in Buddhist principles to enhance mental resilience and prevent victimization related to pseudo-science in Thai society. The research employed 3 participant groups. First, 400 participants from Nakhon Pathom completed surveys about victimization related to pseudo-scientific beliefs and the public's interest in using educational monasteries as a learning center to protect themselves from being victims related to their pseudo-scientific beliefs. Second, 10 participants underwent structured interviews to provide more detailed insights. Third, 6 experts participated in focus group discussions to validate the model's content. Research tools included questionnaires, structured interviews, and focus group discussions, all validated by five experts. Statistics used in this research included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The survey results indicated a moderate level of victimization in connection with pseudo-scientific beliefs in the area, with a tendency for the public to consider educational monasteries as protective learning centers. The model consisted of four elements called FSS Model. The first element, flexible with Thinking Competency (FTC), focuses on enhancing mental flexibility through the principles of Yonisomanasikāra (proper consideration) and Lokadhamma (worldly conditions). The second element, Strong with Coping Competency (SCC), strengthens the mind by applying the principles of Sammādiṭṭhi (right view) and Sammāsaṅkappa (right thought) to problem-solving. The third element, Stable with Utilizing Competency (SUC), is all about fostering emotional stability through the practice of Sammāsaṭi (right mindfulness) and Sammāsamādhi (right concentration).

Keywords: 1. Resilience Quotient 2. Integrating Buddhist Teachings 3. Pseudo-science

บทนำ

ความเชื่อในสังคมไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับ “ดิรัจฉานวิชา” ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นสิ่งที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง เพราะเป็นสิ่งขัดขวางกับความเจริญ ความบริสุทธิ์ หรือขัดขวางการบรรลุผลและนิพพาน ปรากฏในพระไตรปิฎก ทีฆนิกาย สลขันธวรรค จำนวน 13 สูตร อาทิ พรหมชาลสูตร สามัญญผลสูตร อัมพภูมสูตร โสณทัณตสูตร ภูทันทสูตร ฯลฯ ทรงตรัสไม่ให้ภิกษุเลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชาเหล่านั้น เช่น ทายอวัยยะ ทายนิมิต ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ เป็นหมอดูอวัยยะ ดูลักษณะที่บ้าน เป็นหมอปลูกลูก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมองู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอทายอายุ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ดูฤกษ์ยามตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส ดาวนักษัตรจักเดินถูกทาง ดาวนักษัตรจักเดินผิดทาง พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง ให้ฤกษ์อาวาหมงคล ฤกษ์วิวาหมงคล ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย เป็นหมอทรงกระเจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์ฝนไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พนน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ประยูตา ประยูนัตถ์ ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแผล ฯลฯ ผู้ใดที่ติดข้องอยู่ในดิรัจฉานวิชาเหล่านี้ จะไม่สามารถหลุดพ้นจากทุกข์ได้ เมื่อภิกษุไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ จัดว่าเป็นมหาศีลของพระภิกษุ และจะสามารถทำให้แจ้งซึ่งศีล สมาธิ และปัญญา และหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ด้วยการฝึกสติสัมปชัญญะ มีความสันโดษด้วยอัฐบริขาร 8 เท่านั้น คือ ผ้าจีวร สังฆาฏิ สบง ประคดเอว บาตร มีดโกน เข็ม และธมกรก หรือที่ทรงน้ำ) ละนิวรณ์ 5 จะสามารถบรรลุฌาน 4 และวิชา 8 ได้ (ที.สี. (ไทย) 9/205–253/48–86) ผู้ที่อาศัยดิรัจฉานวิชาในการเลี้ยงชีพ จะโฆษณาชวนเชื่อด้วยการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ อภินิหาร หรือใช้ไสยศาสตร์และสิ่งเร้นลับ เป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังไม่สามารถหาคำตอบได้ด้วยเหตุและผลหรือพิสูจน์ได้ชัดเจนด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเป็นนามธรรม ผู้ที่มีความเชื่อหรือศรัทธาในสิ่งเหล่านี้มักตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพด้วยกลลวงในรูปแบบต่าง ๆ จากความเชื่อของตน โดยมีมิจฉาชีพทั้งหลายจะอาศัยความโลภและความหลงของเหยื่อเป็นตัวล่อให้หลงเชื่อ ทำการหลอกล้อมด้วยเล่ห์และเพทุบายต่าง ๆ ชักจูง โน้มน้าว ช่มชู้ให้ทำตาม ความเชื่อเหล่านี้ได้ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันมีการชวนเชื่อผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ หรือในรูปของวิดีโอ ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ มีไลน์ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ทวิตเตอร์ หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ เช่น การไต่ห่วยโดยการอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สร้างขึ้น เช่น กุมารทอง เจ้าพ่อ เจ้าแม่ต่าง ๆ มากมาย เหยี่ยวนตลอดถึงเครื่องรางต่าง ๆ อาทิ เหยี่ยวนเต่า เหยี่ยวนพญานาค เหยี่ยวนตุ๊กตารามเทพ ฯลฯ และยังมีศาลประเภทต่าง ๆ เช่น ศาลพระพรหม ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ ศาลปู่ตา เป็นต้น มีการสร้างข่าวลือ แสดงให้เห็นถึงความแม่นยำในการไต่ห่วย กระแสนิยมวัตถุมบูชา ความขลัง และอภินิหารของวัตถุนั้น ๆ ความสมหวังจากการบนบานสารกล่าว ฯลฯ ความเชื่อเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาดังกล่าวสามารถจัดเป็นความเชื่อในเบื้องต้นได้ 4 ด้าน คือ

- 1) ความเชื่อด้านการดูดวงดูฤกษ์ ดูยาม

- 2) ความเชื่อด้านโหราศาสตร์
- 3) ความเชื่อด้านปลุกเสกเครื่องรางของขลัง
- 4) ความเชื่อด้านการทรงเจ้า

ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีคู่กับสังคมไทยมายาวนานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับสมใจ เดชบำรุงและสิริวันท์ ชัยญาณะ (2559) ที่กล่าวว่า ความเชื่อในสิ่งเร้นลับต่าง ๆ เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ โชคลาง ฯลฯ เป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่ในสังคมไทย ดังจะปรากฏให้เห็นในรูปแบบของพิธีกรรม ประเพณี ภาษา และสำนวนไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดความเชื่อของคนไทยที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลายาวนาน จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่า สังคมไทยมีความหลากหลายทางความเชื่อและยากที่จะสอดส่องดูแลอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์สายดำสายขาว การเข้าองค์ทรงเจ้า การบ๊วย การทำนาย โหราศาสตร์ การปลุกเสก การบวงสรวง บูชาเทพเจ้า การเลี้ยงผี การบูชาสิ่งเร้นลับ การเลี้ยงเจ้าที่ การบูชาพญานาค การบูชาภูตผี การบูชาเครื่องรางของขลัง การสักยันต์ การสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น สังคมไทยมีการปฏิบัติสืบ ๆ กันมาตามประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะพระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำหมู่บ้าน และครู อาจารย์ ล้วนมีอิทธิพลต่อความเชื่อของประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับ มานพ บุญขึ้น (2562) ที่กล่าวว่า พุทธศาสนิกชนไทยจำนวนหนึ่งนิยมเลื่อมใสศรัทธาในตัวบุคคล หัวฟิงพาบุคคลดังกล่าวเพื่อเป็นแบบอย่างนำทางไปสู่ความสำเร็จทางธรรม และความเจริญมั่นคงในการดำรงชีวิต ผู้ที่กล่าวอวดอุตริมนุสสรธรรม (คุณวิเศษที่ไม่มีในตน เช่น เป็นผู้รู้จิตคนอื่น รู้อดีตอนาคต เป็นต้น) กลายเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติทางศาสนา ทำให้ประชาชนมีความเห็นคล้อยตาม ซึ่งจะชักนำให้ประชาชนหลงผิดไปจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ และก่อความเดือดร้อนหรือความเสียหายให้แก่ผู้หลงผิดตามด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประชาชนบางส่วนมีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แต่ยังมีบางส่วนที่มีความเชื่อที่ผิดจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาและมีจำนวนมากว่า ดังนั้น จึงมีผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากความเชื่อของตนที่ได้รับสืบทอดมาจากอดีตและการโฆษณาชวนเชื่อของมิชชันนารีในหลายหลายรูปแบบ ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และประชาชนยังมีความเสี่ยงสูงในการตกเป็นเหยื่อของมิชชันนารี ยกตัวอย่าง กรณีนักธุรกิจหญิงรายหนึ่งทำงานที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ถูกหลอกให้บริจาคเงินจำนวนมากถึง 49 ล้านบาท โดยเริ่มจากการเรียนธรรมะผ่านแอปพลิเคชันไลน์จากมิชชันนารีที่เป็นร่างทรงในประเทศไทย แล้วถูกพูดจาโน้มน้าวหว่านล้อมโดยอ้างว่าเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ของร่างทรงที่อ้างตัวว่าเป็นร่างทรงของเจ้าหญิงแห่งเมืองแก้ว สามารถแสดงปาฏิหาริย์ได้หลากหลายรูปแบบ พูดตัดเสียงได้ทั้งเสียงชาย หญิง และเด็ก หากบริจาคให้กับร่างทรงจะได้รับบุญกุศลมหาศาล บรรณาณสิ่งใดจะสำเร็จได้ดังปรารถนา จนกระทั่งสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ขึ้นโสดาบันได้ (เพ็ญพักษ์, 2560) อีกกรณีหนึ่งเป็นเรื่องของเหยื่อสาวอายุ 20 ปี ที่โดนวางยาแล้วถูกข่มขืนและฆ่าปิดปาก นับเป็นคดีอุกฉกรรจ์และโหดเหี้ยมอำมหิต ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เกิดจากที่หญิงสาวมีความเชื่อเรื่องการทำพิธีครอบครูจากร่างทรงหนุ่มที่อ้างว่าเป็นร่างทรงของเจ้าพ่อเสือเป็นเหตุ

(TeeNee.com, 2560) รายต่อมาเป็นหญิงรายหนึ่งถูกหมอสองแม่ลูกหลอกให้ทำการสะอาดเคราะห์สูญเงินกว่า 7 ล้านบาท จนทำให้เกิดความเครียดและเป็นโรคซึมเศร้าในที่สุด (Amarintv.com, 2563) และยังมีเหยื่ออีกจำนวนมากที่มีจรรยาที่เป็นร่างทรงและตำหนักทรงต่าง ๆ หลอกลวงจนทำให้เสียทั้งทรัพย์สิน เงินทอง บ้าน ที่ดิน บางรายถึงกับสิ้นเนื้อประดาตัว หากเปิดเผยข้อมูลจะถูกข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย บางรายถึงกับเสียชีวิต ทำให้เสียอนาคต เสียโอกาส เสียคนรัก จากการถูกชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับตำหนักทรง บางรายหาทางออกไม่ได้ จนทำให้เกิดความเกลียด เป็นต้น (SaimGanesh.com, 2563) จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นตัวอย่างของความเสียหายบางส่วนในสังคมไทยที่เกิดจากความเชื่อ ศ.ศรีชัย หวันแก้ว นักวิจัยสังคมชื่อดังจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอแนะว่า รัฐบาลควรร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสร้างกระบวนการเพื่อให้ผู้คนรู้เท่าทันเรื่องร่างทรงต่าง ๆ ที่มีกระแสโด่งดังอยู่ในปัจจุบัน เช่น “ร่างทรง 4.0” “ร่างทรงเทพ 4G หรือ ร่างทรงสุริยเทพ พระมหาสุริยะ” “ร่างทรงพ่อบุสสายเบิร์น” “ร่างทรงวีดีโอคอลล์” เป็นต้น ซึ่งมีมากมายให้เห็นในโลกออนไลน์ในปัจจุบัน เพื่อป้องกันการถูกหาประโยชน์โดยมิชอบ และเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของพวกมีจรรยาที่หากินกับความเชื่อของคนดังกล่าวนั้น (ชลธิชา รอดกันภัย, 2561) ซึ่งผลการวิจัยของ พระณัฐสิริทิชาญ สหธมโม (2556) พบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนาต่อดิรัจฉานวิชา มี 4 ประการ คือ (1) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาโหราศาสตร์ (3) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) มุมมองที่ว่าด้วยการทรงเจ้า และผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ศึกษาวิจัยต่อไปในประเด็นด้านความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย สภาพปัญหา ผลดี ผลเสียของดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ตลอดจนผลกระทบอื่น ๆ นอกเหนือจากหลักไตรสิกขาเพื่อให้หลุดพ้นจากดิรัจฉานวิชา

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยจะศึกษาเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตที่มีลักษณะยืดหยุ่น เข้มแข็ง มั่นคง ผลผลิตจากการวิจัยในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตแก่ประชาชน ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างวัดและชุมชน ด้านการป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีปัญญา มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถนำรูปแบบไปพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิต (RQ) ของตนเองได้ มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ และหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีความสุขตามสมควรแก่ตนในอนาคตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

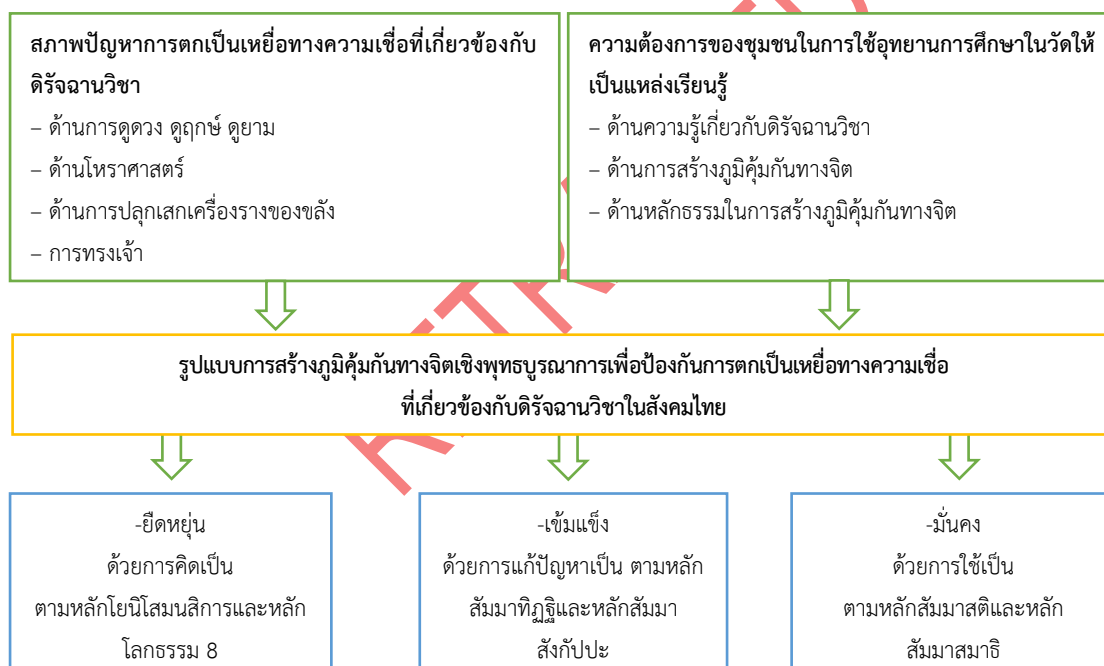
1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดรีจฉานวิชาในสังคมไทย

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดรีจฉานวิชาในสังคมไทย คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักคิดในการพัฒนาบุคคลให้มีภูมิคุ้มกันทางจิต (RQ) ประกอบด้วย (1) อึด (2) ฮึด (3) สู้ (ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา, 2561; อรพินทร์ ชูชม สุภาพร ธนะชานันท์ และ ทศนา ทองภักดี, 2555; วันวิสา สรีระศาสตร์ และคณะ, 2555) ด้วยการบูรณาการกับชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยเทคนิค 3 ป. (1) คิดเป็น (2) แก้ปัญหาเป็น(3) ใช้เป็น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) ให้เป็นผู้มีภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ (1) ยืดหยุ่น (Flexible) (2) เข้มแข็ง (Strong) (3) มั่นคง (Stable) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 909,900 คน (สำนักงานทะเบียนกลาง, 2562) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนใน

อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (Israel,1992) โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) สุ่มเลือกอำเภอจากทั้งหมด 7 อำเภอ ในจังหวัดนครปฐม ได้อำเภอนครชัยศรี จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน จำนวน 400 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม และความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์ของคุณสมบัติที่กำหนด และ 3) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์ของคุณสมบัติที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีขั้นตอนคือ **ขั้นตอนที่ 1** ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา อุทยานการศึกษาในวัด ภูมิคุ้มกันทางจิต การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต พุทธบูรณาการ และรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วจัดทำร่างกรอบความคิดของการวิจัย **ขั้นตอนที่ 2** สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) นำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เป็นประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 10 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม **ขั้นตอนที่ 3** สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสร้างแบบสอบถาม จากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 และ 2 แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมด ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.60 - 1.00 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือการวิจัยมีคุณภาพด้านตรงเชิงเนื้อหาตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำไปทดสอบ (Try out) กับประชาชนที่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงวัดสิรินธรเทพรัตนาราม ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสื่อความหมายได้ตรง หรือผู้ตอบเข้าใจความหมายได้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) และได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .961 **ขั้นตอนที่ 4** นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนใน

พื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสรุป แล้วนำมาจัดทำร่างรูปแบบขั้นตอนที่ 5 จัดทำ (ร่าง) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย เพื่อนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) เพื่อนำ (ร่าง) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย มาตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปถ่ายทอด ขั้นตอนที่ 7 พัฒนารูปแบบ โดยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ให้มีความสมบูรณ์และนำไปถ่ายทอดต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณค่าสถิติ คือ 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ได้เก็บข้อมูลมาจากกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก นำมาจัดกลุ่มคำ ข้อความ และประโยคสำคัญที่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา กระจายตามตัวแปร กำหนดรหัสที่ได้จากคำถามปลายเปิด ลงรหัส และป้อนข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ 2) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ 3) วิเคราะห์สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาและความต้องการของประชาชนในชุมชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการพิจารณาคำข้อความ และประโยคสำคัญที่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา ให้ความหมายและตีความข้อมูลให้ตรงกับผู้ให้ข้อมูลมุ่งหมายในแต่ละประเด็น 4) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการพิจารณาคำ ข้อความ และประโยคสำคัญที่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา ให้ความหมาย และตีความข้อมูลให้ตรงกับผู้ให้ข้อมูลมุ่งหมายในแต่ละประเด็น รวมทั้งเก็บรายละเอียดของเนื้อหาทั้งหมดอย่างละเอียด แล้วกำหนดเป็นข้อสรุปของรูปแบบที่เหมาะสม

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยนำโครงร่างวิจัยเสนอคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้รับอนุมัติจริยธรรมการวิจัย เลขที่ จว.230/2566 ลงวันที่ 25 มกราคม 2566 มติที่

341/2566 เมื่อได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยแล้ว ก่อนดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เข้าพบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบ ขอรับคำยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยอ่านเอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า การเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ จะให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง และอ่านใบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยให้ฟัง และคณะผู้วิจัยให้อิสระในการเข้าร่วมและถอนตัวออกจากการวิจัย โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะถือเป็นความลับ และในการรวบรวมข้อมูลจะไม่มีการระบุชื่อหรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ส่วนผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม และข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย พบว่า 1) ลักษณะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.25 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 46.75 ส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 40 ปี ร้อยละ 48.50 รองลงมาคือ มีอายุ 41 – 60 ปี ร้อยละ 31.00 และส่วนน้อยที่สุดคือมีอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 9.75 ส่วนใหญ่มีการศึกษต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 72.50 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 23.00 และส่วนน้อยที่สุดคือมีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4.50 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 22 และส่วนน้อยที่สุดคือ พนักงานของรัฐ ร้อยละ 5.50 ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000 บาทลงมา ร้อยละ 36.75 รองลงมาคือ มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 34.75 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีรายได้ 35,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 1.75 ส่วนใหญ่มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม มากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 63.75 รองลงมาคือ มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม 16-20 ปี ร้อยละ 12.75 และส่วนน้อยที่สุดคือ มีการอยู่อาศัยในจังหวัดนครปฐม 5-10 ปี ร้อยละ 4.25 2) สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในจังหวัดนครปฐม ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.03) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านโหราศาสตร์ ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = .99) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการทรงเจ้า ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 1.15) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และ 3) ความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ภาพรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการ

สร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .98) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .92) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับดิจิทัลวิชา ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.00) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาการพัฒนาแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทย พบว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทย พบว่า รูปแบบมี 3 องค์ประกอบ คือ **องค์ประกอบที่ 1** ด้านการสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจ ด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (Flexible with Thinking Competency: FTC) **องค์ประกอบที่ 2** ด้านการสร้างความเข้มแข็งของจิตใจ ด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ (Strong with Coping Competency: SCC) และ**องค์ประกอบที่ 3** ด้านการสร้างความมั่นคงของจิตใจ ด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ (Stable with Utilizing Competency: SUC)

อภิปรายผล

จากผลการสรุปการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในจังหวัดนครปฐมและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทย พบว่า สภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในจังหวัดนครปฐมภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและความต้องการของประชาชนในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทย ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังไม่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ผลกระทบ กลลวงของมิจฉาชีพ และข่าวการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพอันเนื่องมาจากการเข้ารับบริการหรือเกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาจากหน่วยงานใดมาก่อน จึงยังคงเข้ารับบริการและเกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาหรือมีสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่ออยู่ในระดับปานกลาง ในขณะเดียวกัน ประชาชนก็มีความต้องการในการใช้อุทยานการศึกษาในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต มีความต้องการอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ พบว่า สังคมไทยยังมีกลุ่มบุคคลทั้งดีและไม่ดีที่อาศัยดิจิทัลวิชาในการเลี้ยงชีอยู่จำนวนมากและมีการประกอบกิจกรรม พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเหล่านี้อยู่ทั่วประเทศ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระณัฐสิทธิชาญ สหธมโม (2556) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาดิจิทัลวิชาใน

มุมมองของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า มุมมองของพระพุทธศาสนาต่อดิรัจฉานวิชา มี 4 ประการคือ (1) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาโหราศาสตร์ (3) มุมมองที่เกี่ยวกับวิชาปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ (4) มุมมองที่ว่าด้วยการทรงเจ้า โดยปัจจุบันยังคงมีการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทยอยู่อย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจ และดิรัจฉานวิชานั้นมีโทษทำให้คนเกิดความมึนงง หลง หลง โกลจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ขัดขวางไม่ให้บรรลุมรรคผล และนิพพาน ส่วนสภาพการณ์และปัญหาของดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย พบว่า เกิดขึ้นจากอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ มีมาก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้ามา สอดคล้องกับผลการวิจัยของยโสธรา ศิริภาพระภากร (2561) ที่พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ มีการผสมผสานเข้ากับลัทธิพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์แบบดั้งเดิมที่ยังมีการรักษาไว้ตั้งแต่โบราณมา ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อและการดำเนินชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อขจัดสิ่งเลวร้าย เรียกว่า เคราะห์ ที่เกิดขึ้นในร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดภัยอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามคติความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และต่างมุ่งหาความสวัสดีมงคล เกิดโชคลาภ และความสุปราสจากความทุกข์ร้อนให้แก่ตน โดยมีคำสอนที่แฝงอยู่ในเครื่องประกอบพิธีกรรม ส่วนใหญ่ยึดตามประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตพื้นบ้าน โดยนำเอาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับภารกิจ การอยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มมาสอดแทรกความเชื่อและพิธีกรรมพื้นบ้านที่มาแต่โบราณเข้าด้วยกัน คำสอนโดยรวมมุ่งเอาความอุดมสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิต โดยไม่ประมาทในวัยและอายุและการสำรวมระวังคำพูดหรือการวางตัวให้เหมาะสมเพื่อป้องกันภัยอันตรายที่จะมาถึงตัวในรูปแบบต่าง ๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระพิชญ์พล สุวณฺณรูป (รูปทอง), พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, วิโรจน์ อินทนนท์ และเทพประวิณ จันทรแรง (2562) เรื่อง ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา ที่พบว่า ล้านนามีความเชื่อที่หลากหลาย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ และความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา จึงกล่าวได้ว่า สังคมไทยยังมีความเชื่อและเกี่ยวข้องอยู่กับดิรัจฉานวิชาอยู่เนือง ๆ หากผู้เลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชาเป็นคนดี ไม่เป็นมิฉาชีพ ไม่หลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อหรือลุ่มหลงจนเกิดการสูญเสีย ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน เงิน ทอง ไร่ นา อย่างใดอย่างหนึ่ง นับว่าเป็นเรื่องที่ดี แต่หากประชาชนไทยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาเป็นพื้นฐาน และน้อมนำหลักธรรมมายึดถือปฏิบัติ แทนการหวังพึ่งดิรัจฉานวิชาได้ด้วยตนเอง โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาจากหน่วยงานของรัฐหรือจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อุทยานการศึกษาในวัด วัดในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น จะเป็นการป้องกันสังคมไทยไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อทางความเชื่อได้ในระยะยาว จึงเห็นสมควรต้องมีหน่วยงาน เช่น วัดที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัด เป็นต้น มารับผิดชอบในการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันปัญหาการตกเป็นเหยื่อของมิฉาชีพต่าง ๆ สอดคล้องกับศราพร วาหะสัจย์ (2538) ที่กล่าวว่า วัดที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดควรมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และการเป็นศูนย์กลางความร่วมมือกิจกรรมทางพุทธศาสนา ควรมีกิจกรรมเพื่อให้ข่าวสารที่ทันสมัย ควรมีกิจกรรมการนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ควรมีวิทยาการแนะนำการ

ใช้บริการ การจัดหาสื่อให้ผู้ให้บริการ และการจัดสื่อให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ริเริ่มจัดตั้งอุทยานการศึกษาควรมาจากความร่วมมือของส่วนราชการ วัด และชุมชน โดยให้วัดเป็นผู้ดำเนินการ คณะกรรมการบริหารควรเป็นกรรมการจากส่วนราชการ วัด และประชาชน ผู้บริหารและบุคลากรควรเป็นพระภิกษุ บุคลากรควรมีความรู้ทางพระพุทธศาสนา สอดรับกับ อาตมย ชาภิชาติและสุวารี ศรีปุณณะ (2555) ที่กล่าวว่า ยุทธวิธีพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน มีขั้นตอน คือการค้นหาค้นหา ปัญหา ความต้องการ วางแผน ลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่ และประเมินผลร่วมกัน ส่วนวิธีการพัฒนาใช้การร่วมมือกันทุกขั้นตอนโดยมีพระสงฆ์เป็นหลัก มีตัวแทนชุมชนที่ศรัทธาในศาสนาเป็นผู้นำ ใช้กิจกรรมทางศาสนาและจัดนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชนสู่การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

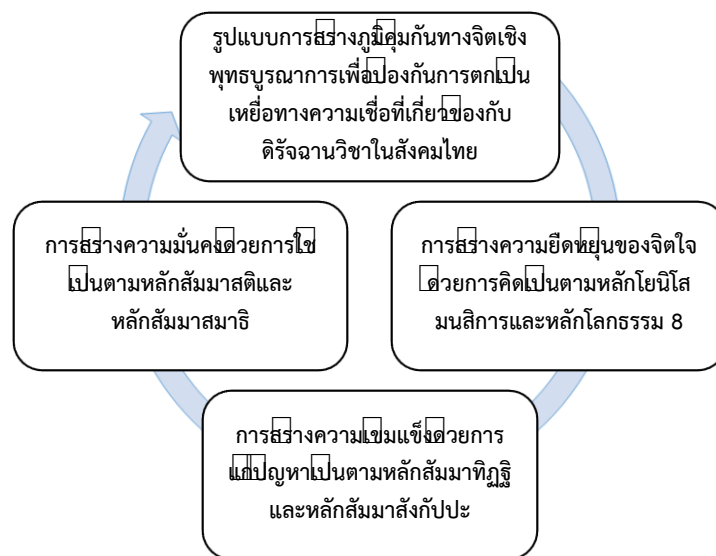
2. ผลการศึกษาการพัฒนาแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย พบว่า รูปแบบมี 3 องค์ประกอบ เรียกชื่อว่า FSS Model คือ **องค์ประกอบที่ 1** ด้านการสร้างความคิดหยุ่นของจิตใจ ด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (Flexible with Thinking Competency: FTC) **องค์ประกอบที่ 2** ด้านการสร้างความเข้มแข็งของจิตใจ ด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ (Strong with Coping Competency: SCC) และ**องค์ประกอบที่ 3** ด้านการสร้าง ความมั่นคงของจิตใจ ด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ (Stable with Utilizing Competency: SUC) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เป็นการบูรณาการองค์ประกอบของพุทธศาสนาเป็นหลักกับศาสตร์นอกพระพุทธศาสนา เป็นการผสมผสานส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน เกิดเป็นองค์รวมใหม่ โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาช่วยสร้างให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันทางจิต คือความยืดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคง ตามลำดับ ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด โดยเริ่มจากสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจด้วยการคิดเป็น คือนำหลักโยนิโสมนสิการและโลกธรรม 8 มาเป็นเครื่องมือในการคิดพิจารณาตัดสินใจทำตามความเชื่อของตน และสามารถปรับตัวในทุกสถานการณ์ทั้งดีและร้ายได้ ดังที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2555) กล่าวไว้ว่า การคิดเป็นคือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเร่าฤกศล หรือเรียกอีกอย่างว่า การรู้จักคิด นั่นเอง ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของจิตใจด้วยการแก้ปัญหาเป็นการตั้งทฤษฎีหรือความคิดให้ถูกต้องตั้งแต่แรกเริ่ม แล้วทฤษฎีนั้นก็จะเป็นตัวนำในกระบวนการดำเนินชีวิตของคน ๆ นั้นให้ไปสู่วิถีที่ถูกต้องโดยปริยาย จากนั้น จึงใช้หลักสัมมาสังกัปปะ เป็นตัวขับเคลื่อนต่อไปคือคิดทำตามความคิดเห็นที่ถูกต้องที่ได้ตั้งไว้ดีแล้วนั้น โดยยึดอยู่กับการพัฒนาจุดแข็งหรือความถนัดของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเห็นอกเห็นใจตนเองเป็นหลักยึด สร้างความเชื่อมั่นในพลังอำนาจแห่งตน เชื่อมั่นในความสามารถ สติปัญญา ความเพียรของตนเป็นหลัก และหันมาพึ่งตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา แทนการเข้ารับบริการที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา ซึ่งเป็นความรู้ที่ขัดขวางความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ประกอบด้วย 1) การดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม 2) โหราศาสตร์ 3) การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ 4) การทรงเจ้า อันเป็นการหวังพึ่งอำนาจลี้ลับลึกลับ อำนาจลึกลับ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรือหวังพึ่งผู้อื่น เปรียบเสมือน

การยืมจมูกคนอื่นหายใจ เป็นการหวังพึ่งที่ไม่ยั่งยืนและไม่สามารถรับรองผลของการกระทำที่แน่นอนชัดเจน และสามารถก้าวเข้าสู่ความมั่นคงของจิตใจด้วยการใช้เป็นที่ คือ การใช้สติและสมาธิให้ถูกต้อง กล่าวคือ รู้ตัวทั่วพร้อมอยู่เสมอ ว่ากำลังเผชิญเหตุการณ์อะไรอยู่และรู้ตัวว่าจะควบคุมตัวเองได้อย่างไร ไม่ปล่อยให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นตัวชักนำ กำลังคิด พูดหรือทำอะไรอยู่ และมีจิตจดจ่อ มั่นคงอยู่กับปัจจุบัน โดยมุ่งมั่นอยู่กับการพัฒนาจุดแข็งของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเห็นอกเห็นใจตนเอง ไม่โดนชักจูงหรือชักนำไปในทางที่เสื่อม จนกระทั่งน่านใจให้ห่างไกลจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อโดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับดริจฉานวิชา หรือหากจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับดริจฉานวิชาประเภทใดประเภทหนึ่ง สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับความรู้ และเข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และการใช้เป็น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระณัฐสิทธิชาญ สหธมโม (ฉันทเศรษฐ์) (2556) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาดริจฉานวิชาในมุมมองของ พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยพบว่า วิธีปฏิบัติเบื้องต้นเป็นการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา 3 คือ ศีล สมาธิ และ ปัญญา เนื่องจากเป็นหลักธรรมสำคัญในการกำจัดความโลภ โกรธ หลงได้ สามารถแก้ปัญหาความเชื่อ การดูถูก ดูย่ำ ดูดวง เครื่องรางของขลัง เป็นต้น ผู้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสามารถพัฒนาจิตใจตนเองไม่ให้งมงาย และพัฒนาตนเองไปสู่อริยมรรค มีความเห็นชอบ การเล็งชี้พชอบ เป็นต้น เพื่อลด ละ เลิก ความเชื่อเกี่ยวกับดริจฉานวิชาได้ในที่สุด และสอดคล้องกับผลวิจัยของ พระครูใบฎีกาเชษฐา ปิยสาโน, (2563) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องท่าทีพุทธศาสนาที่มีต่อมงคลตื่นข่าวบนฐานความจริงทางประสาทสัมผัสและคุณค่า ที่พบว่า เรื่องมงคลตื่นข่าวในพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกได้ 4 ลักษณะคือ 1) เป็นความหลงใหลในค่านิยมทางวัตถุของคนส่วนหนึ่งในสังคม 2) เป็นการสร้างกระแส ปั่นกระแส ให้กับคนบางกลุ่มได้รับผลประโยชน์ทางธุรกิจโฆษณาในเชิงพุทธพาณิชย์ เพื่อหารายได้ให้กับคนและพวกของตน 3) เป็นกิเลสประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของคนในสังคม ประกอบด้วย โลภะ (ความอยาก) เป็นตัณหา (ความทะยานอยาก) เป็นโมหะ (ความหลง) และวิจิจจณา (ความเคลือบแคลงสงสัยในใจ) 4) เป็นความเข้าใจผิด คือ เกิดจากความเผลอเลอสติปัญญาขาดเหตุผลในการคิด และการเสพสื่อต่าง ๆ โดยขาดวิจารณญาณ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดริจฉานวิชาในสังคมไทย เรียกชื่อว่า FSS Model ปรากฏดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลวิชาในสังคมไทย เรียกชื่อว่า FSS Model มีวิธีการนำไปปฏิบัติได้โดย 1) การสร้างความยืดหยุ่นของจิตใจด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (Flexible with Thinking Competency: FTC) กล่าวคือ การคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการ ด้วยการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ให้เห็นคุณและโทษ ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ไม่เอาความรู้สึกที่แฝงด้วยความอยาก (ตัณหา) และความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) ของตนเองเข้าไปจับ ยอมรับความจริงให้ได้ ไม่เสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์ มองโลกรอบด้านด้วยปัญญา คิดเปรียบเทียบจากข้อมูลที่เป็นจริง มองให้เห็นความจริง เช่น เปรียบเทียบผู้ที่สมหวังจากการพึ่งดิจิทัลวิชากับผู้ผิดหวังว่า มีความเป็นไปได้ในทิศทางใดมากกว่า เป็นต้น มองให้เห็นการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปของสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นของธรรมดาที่ทุกคนต้องเผชิญในชีวิต ไม่หลงระเริงกับสิ่งที่ได้และไม่จมอยู่กับทุกข์เมื่อสูญเสีย และปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญทั้งดีและร้ายนั้นให้ได้ การคิดเป็นตามหลักโลกธรรม 8 ด้วยการมองให้เห็นโลกธรรม 8 ว่าเป็นธรรมดาของโลก เป็นเรื่องของโลก เป็นไปเช่นนั้น ซึ่งต้องหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไปเช่นนั้นเหมือนกัน ประกอบด้วย มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ และเป็นบ่อเกิดอาภรณ์ 2 ด้าน คือ อาภรณ์ที่น่าปรารถนาและอาภรณ์ที่ไม่น่าปรารถนา มีลักษณะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นธรรมดาของโลกที่ทุกคนต้องเผชิญ ยอมรับความจริงให้ได้ และหาทางออกเจอ โดยไม่รู้สึกเสียใจ ไม่จมอยู่กับความทุกข์เมื่อเผชิญกับอาภรณ์ที่ไม่น่าปรารถนา และไม่หลงเล็งเลี้ยวมาเมื่อเผชิญกับอาภรณ์ที่น่าปรารถนา 2) การสร้างความเข้มแข็งของจิตใจด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสมาธิภูมิคุ้มกันและหลักสัมมาสังกัปปะ (Strong with Coping Competency: SCC) กล่าวคือ แก้ปัญหาเป็นตามหลักสมาธิภูมิคุ้มกัน โดยเริ่มจากการตั้งความคิดให้ถูกต้องเสียก่อน กล่าวคือ ให้เชื่อมั่นในความสามารถสติปัญญา ความเพียรของตนเป็นหลัก เมื่อคิดถูกต้องแล้ว การกระทำและคำพูดจะถูกตั้งโดยอัตโนมัติเมื่อลงมือทำ ชื่อว่า แก้ปัญหาเป็น โดยตั้งความคิดในการพัฒนาจุดแข็งของตนด้วยการค้นหาความถนัดของตนให้เจอ หมั่น

หาความรู้และฝึกฝนให้มาก ใช้ความถนัดของตนให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น จะทำให้มองเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจขึ้น หากทำผิดพลาดไปบ้าง ให้เห็นอกเห็นใจตนเอง โดยไม่โทษตนเองจนหมดกำลังใจ จากนั้นให้ฝึกการมีตนเป็นที่พึ่งเมื่อเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรือความยากลำบากในชีวิต โดยให้เชื่อมั่นในความสามารถ สติปัญญาและความเพียรของตน เมื่อทำสำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง คิดบวก มีความเชื่อมั่นในกรรม คือ การกระทำและผลของการกระทำ ยอมรับความแตกต่าง มีความทนทานทางอารมณ์ และปล่อยวางได้ จนสามารถทนต่อแรงกดดัน อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากได้โดยไม่สะทกสะท้าน **แก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาสังกัปปะ** ด้วยการคิดที่จะทำตามความคิดที่ได้ตั้งไว้ถูกต้องแต่แรกเริ่มตามหลักสัมมาทิฐิ ลงมือทำตามที่ตั้งจิตไว้ดีแล้ว กล่าวคือ เป็นการต่อยอดจากสัมมาทิฐิ นั่นเอง การกระทำและคำพูดจะถูกตั้งโดยอัตโนมัติเมื่อลงมือทำ และ 3) การสร้างความมั่นคงของจิตใจด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ (Stable with Utilizing Competency: SUC) กล่าวคือ **การใช้เป็นตามหลักสัมมาสติ** ด้วยการใช้สติให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ โดยฝึกระลึกให้ได้ว่า กำลังเผชิญเหตุการณ์อย่างไรอยู่และรู้ตัวว่าจะควบคุมตัวเองได้อย่างไร ไม่ปล่อยให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นตัวชักนำ เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสให้ได้ ด้วยการนำข้อผิดพลาดจากประสบการณ์นั้น ๆ มาพัฒนาจิตให้แข็งแกร่งกว่าเดิม เมื่อเผชิญกับความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือ เฉย ๆ เปลี่ยนแปลง หรือคงที่ มองให้เห็นความเป็นธรรมชาติ หรือธรรมชาติของมัน กำหนดสติให้ระลึกได้ และรู้ตัวอยู่กับปัจจุบัน **การใช้เป็นตามหลักสัมมาสมาธิ** ด้วยการตั้งมั่นและจดจ่ออยู่กับการพัฒนาจุดแข็งของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเห็นอกเห็นใจตนเอง ให้มั่นคงอยู่กับการมองหาประโยชน์หรือข้อดีจากประสบการณ์เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและปรับใช้ให้เหมาะสม จนสามารถใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ของตนได้ มีจิตจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน หาทางออกได้และแก้ปัญหาเป็น ได้อย่างเหมาะสม มุ่งมั่น แน่วแน่ ไม่ทอดทิ้ง ไม่หนีปัญหา ไม่เหม่อลอย ซึ่งการนำรูปแบบ FSS Model ไปใช้ในชีวิตประจำวันนี้ นับเป็นการสร้างเกราะป้องกันภายในจิตใจของตนให้มีความยืดหยุ่น เข้มแข็ง และมั่นคง ในเมื่อเผชิญปัญหา อุปสรรค ที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต โดยไม่หวังพึ่งสิ่งอื่น นอกจากตนเอง ไม่ทำการอ้อนวอน บงการวอน เช่น ไหว้บูชา ไม่หวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจลึกลับที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา อันจะนำตนให้ห่างไกลจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อ ซึ่งเป็นการป้องกันที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติดังนี้

1. ภาคประชาชนและชุมชน ควรสร้างเครือข่ายและจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นเหยื่อมิฉาชีพเพื่อให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นและส่งเสริมการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่เยาวชนในด้านการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยไม่ใช้ความเชื่อหรือความศรัทธาเป็นตัวนำในการนับถือศาสนา

2. ประชาชนควรฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องตามรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดริ้งฉานวิชาในสังคมไทย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้แก่นตนเองให้คงทนและยาวนานตามศักยภาพของตน

3. อาจารย์ผู้สอนควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปบูรณาการกับการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาโดยเน้นการพึ่งพาตนเอง ไม่หวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตได้อย่างผู้มีปัญญาและไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ

4. รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดริ้งฉานวิชาในสังคมไทย เป็นรูปแบบที่จัดทำขึ้นตามความเหมาะสมในบริบทพื้นที่ที่ศึกษาเท่านั้น หากนำไปใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ควรปรับเนื้อหาให้ตรงกับบริบทที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยการเสริมสร้างปัญญาให้กับประชาชนเพื่อส่งเสริมความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาหรือแก้ปัญหาเรื่องการใช้ความเชื่อหรือความศรัทธาเป็นตัวนำเกี่ยวกับดริ้งฉานวิชาโดยนำหลักธรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสมมาบูรณาการหรือประยุกต์ใช้

2. ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาความสามารถของประชาชนในการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยวิทยาศาสตร์ให้เป็นในเรื่องความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดริ้งฉานวิชา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

บรรณานุกรม

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *พระสุตตันตปิฎก (Suttanta Pitaka) ฉบับปรับปรุง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชลธิชา รอดกันภัย. (2561, 13 กันยายน). *อยู่อย่างใดในสังคม... "ร่างทรง 4.0"*. คมชัดลึก. <https://www.komchadluek.net/news/scoop/330068>
- เพ็ญพิศม์. (2560, 6 มีนาคม). *เหยื่อความเชื่อ*. ไทยรัฐออนไลน์. <https://www.thairath.co.th/content/874857>

- ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2560, 16 พฤศจิกายน). อารักขา... ภูมิคุ้มกันทางใจ.
<https://www.happyhomeclinic.com/Download/article/a21-RQ.pdf>
- พระครูใบฎีกาเชษฐา ปิยสาโน. (2563). ทำที่พุทธศาสนาต่อมณฑลต้นข้าวบนฐานแห่งความจริงทางประสาทสัมผัส และคุณค่า. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 8(1), 423–434.
- พระณัฐสิทธิชาญ สหระโม (ฉันทเศรษฐ์). (2556). *การศึกษาศิริจรรยาวิชาในมุมมองของพระพุทธ ศาสนาเถรวาท* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิชญพล สุวณฺเฑ (รูปทอง), พระครูสิริปริยัตยานุศาสตร์, วิโรจน์ อินทนนท์ และเทพประวิณ จันทร์แรง. (2562). ความเชื่อเรื่องยันต์ในล้านนาจากมุมมองพระพุทธศาสนา. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(4), 1999–2022.
- มานพ บุญชื่น. (2562). *การศึกษาวิเคราะห์การถอดถอดตรึงนุสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โยธธรรมา ศิริภาประภากร. (2561). คติคำสอน เครื่องประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ของชาวไทยเขมร สุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(1), 73–83.
- วันวิสา สิริระศาสตร์, งามตา วณินทานนท์ และนำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุด้าน สถานการณ์ทางสังคม และการมีภูมิคุ้มกันทางจิตที่เกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่าง สร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการ พัฒนา*, 4(1), 1–13.
- ศราพร วาฬะสัตย์. (2539). *อุทยานการศึกษาในวัดตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุและประชาชน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมใจ เดชบำรุง และสิริวันท์ ชัยญาณะ. (2559). ความเชื่อเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในสำนวนไทย. *วารสาร ศึกษาศาสตร์ มจร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 4(2), 207–213.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์ ผลิตภัณ.
- สำนักงานทะเบียนกลาง. (2562, 31 ธันวาคม). *ประกาศสำนักงานทะเบียนกลางเรื่องจำนวนราษฎรทั่ว ราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร 2562*. https://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_62.pdf
- สิริวันท์ ชัยญาณะ และสมใจ เดชบำรุง. (2559). ความเชื่อเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในสำนวนไทย. *วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 4(2), 207–213.
- อรพินทร์ ชูชม สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศนากา ทอภักดี. (2555). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของ เยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาทิตย์ ชากิจดี และสุวารี ศรีปุณณะ. (2555). ยุทธวิธีพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 7(20) 29-40.

Amarintv.com. (2563, 22 กุมภาพันธ์). จับ 2 แม่ลูกหมอดู หลอกสะเดาะเคราะห์ 7 ล้าน หยื้อเครือญาติจนเป็นขี้มั่ว. <https://www.amarintv.com/news/detail/22125>

SaimGanesh.com. (2563, 16 พฤศจิกายน). หลีกห่างจากร่างทรง เพื่อสังคมไทยได้พัฒนา. <https://www.siamganesh.com/devils.html>

TeeNee.com. (2560, 20 มกราคม). จริ๊งหรือหลอก เพราะศรัทธาหรือเพทุบาย ใช้ร่างทรงหลอกเหยื่อจิตตก! <https://socialnews.teenee.com/penkhao/8366.html>

Israel, G. D. (1992). *Determining Sample Size*. University of Florida Cooperative Extension Service, Institute of Food and Agriculture Sciences, EDIS, Florida.

RETRACTED